

Třiadvacet opatření na ochranu ptáků zemědělské krajiny dle Iniciativy Birds@Farmland

Iniciativa Birds@Farmland

Iniciativa Birds@Farmland Evropské komise představila 23 schémat ochrany polních ptáků v zemědělské krajině, vypracovaných odborníky spolu se zájmovými skupinami v 10 členských státech EU. Iniciativa začala v roce 2020 s cílem přispět k zavedení účinných opatření ochrany vybraných druhů v lokalitách sítě Natura 2000 i mimo ně. Odborníci doporučili začlenit tato opatření do národních strategických plánů v rámci Společné zemědělské politiky (SZP). V Česku má jít o posílení systému neproduktivních ploch a udržování neosetých okrajů polí. “Ochrana ptačích druhů může pozitivně ovlivnit i zemědělskou produkci tím, že podpoří fungování celého ekosystému, ať už se jedná o zdravější půdu bez chemických reziduí, více predátorů různých škůdců nebo posílení početnosti a diverzity opylujícího hmyzu. Mezi benefity pro širší společnost pak patří např. zlepšení čistoty vod a atraktivnější krajina,” uvedl Václav Zámečník z Fakulty životního prostředí ČZU v Praze, která státům zapojeným v projektu identifikovala ptačí druhy.

Projekt se zabýval 20 ptačími druhy s vazbou na zemědělskou krajinu v 10 členských státech EU (Rakousko, Bulharsko, Česká republika, Německo, Španělsko, Finsko, Francie, Maďarsko, Itálie a Portugalsko). Stanovení druhů měl na starosti analytický tým Federika Morelliho z FŽP ČZU v Praze na základě celé řady kritérií. Vybrané druhy jsou úspěšně využívány jako indikátory celkového stavu krajiny. Jejich výskyt tedy neukazuje pouze na vhodnost stanoviště pro daný druh, ale také na funkční či nefunkční krajinu. V Česku byli jako prioritní zvoleni hrdlička divoká a skřivan polní.

Opatření

Mezi nástroje Společné zemědělské politiky, které mohou přispět k ochraně ptačích druhů, patří nejen ty tradiční, jakými jsou agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO), ale i nově zaváděné jako např. ekoschémat. Vzhledem k neuspokojivému stavu populací ptáků zemědělské krajiny Evropy (v důsledku intenzifikace zemědělství) je snahou jejich prostřednictvím přispět k efektivnější ochraně a obnově jejich životního prostředí.

Projekt v závislosti na specifických národních potřebách určil zemědělské systémy a/nebo stěžejní ptačí druhy, na které ochranu zaměří. V České republice je převládajícím zemědělským systémem kontinentální systém nezavlažované orné půdy s nízkou intenzitou hospodaření. Navržená opatření směřují zejména do tohoto zemědělského systému a současně pokrývají i některé životní nároky vybraných ptačích druhů. Jedná se o tato opatření:

1. Nadstavbové ekoschéma – Posílený systém neproduktivních ploch pro ptáky zemědělské krajiny
2. Udržované neoseté okraje polí pro ochranu ptáků zemědělské krajiny

Nadstavbové ekoschéma – Posílený systém neproduktivních ploch pro ptáky zemědělské krajiny

Cílem ochranného opatření je podpora ptáků zemědělské krajiny prostřednictvím vytváření neproduktivních ploch/ochranných pásů podél polí, vodních toků nebo krajinných prvků nebo v kritických místech soustředěného odtoku. Opatření zvyšuje ekologickou stabilitu zemědělské půdy a vodních ploch a podporuje širokou škálu živočišných druhů včetně opylovačů. Jedná se o nové opatření zacílené na jednotlivé zemědělce v rámci Ekoschémat v 1. pilíři SZP. Opatření cílí na postupný nárůst zastoupení neproduktivních ploch až na 9 % do roku 2026, přičemž nejméně 5 % by měly tvořit plochy prospěšné pro ptáky zemědělské krajiny (např. úhory). Opatření počítá s vytvořením tzv. ochranných pásů podél vodních útvarů, krajinných prvků nebo drahách soustředěného odtoku v předem stanovených šířkách a délkách. Součástí opatření je způsob hospodaření na neproduktivních plochách – např. období udržování vegetačního krytu, zákaz kosení, zákaz používání jakýchkoli pesticidů nebo hnojiv a další. Kompenzace pro zemědělce by měla plně pokrýt ušlý příjem (ztráta příjmů v důsledku zvýšení rozlohy neproduktivních ploch, ztráta příjmu z důvodu sečení a dodatečné náklady na údržbu neproduktivních ploch) a další výdaje, jako jsou náklady na řízení a administrativní zátěž.

Udržované neoseté okraje polí pro ochranu ptáků zemědělské krajiny

Jedná se o nové opatření AEKO, jehož cílem je vytvoření udržovaných neosetých pásů kolem hranic polí, polních cest nebo uvnitř polí za účelem zvýšení potravní nabídky a vytvoření potravních stanovišť pro ptáky zemědělské krajiny. Profitujícími ptačími druhy jsou skřivan polní, hrdlička divoká, koroptev polní, strnad obecný a strnad zahradní. Podmínky a povinnosti vyplývající z opatření se týkají šíře, délky a plochy těchto pásů, vhodnosti místa k jejich založení, období jejich založení a jejich následná údržba. Současně jsou stanoveny podmínky pro používání technik a látek v těchto pásech – např. není povoleno používat insekticidy ani žádné druhy hnojiv. Opatření je cíleno na jednotlivé zemědělce, přičemž kompenzace by měla pokrýt ušlý příjem a dodatečné náklady, jakými jsou zvýšená plocha neproduktivní půdy a údržba neosetých pásů.

S cílem podpořit využívání opatření zemědělci stanovila Iniciativa tyto klíčové faktory úspěchu: zapojení co největšího počtu zemědělských organizací a dalších dotčených partnerů do příprav opatření, minimalizace normativním režimům (ponechávání flexibility dle místních podmínek), poskytnutí možnosti výběru, podpora a postupné vylepšení stávajících AEKO opatření, zavedení ekoschémat doplňujících méně ambicióznější opatření a podpora spolupráce jako prostředku ke zvýšení jistoty a snížení byrokracie. Klíčovými faktory jsou také atraktivita finanční kompenzace a přístup k informacím a technické podpoře v kritických fázích uplatňování a provádění režimu ochrany. “Opatření založená na výsledcích, čerpající i ze zkušeností zemědělců, mohou být pro jejich širší akceptaci přijatelnější než opatření svázaná dobře míněnými předpisy, které je ale v praxi náročné dodržovat,” doplnil Zámečník.

Navržená opatření jsou v rámci celé Iniciativy založena na nejlepších dostupných vědeckých poznatcích a navržena tak, aby umožňovala vysokou míru využívání ze strany zemědělců a řídicích orgánů (tzn. jsou dobře přizpůsobena místním podmínkám zemědělců). Načasování strategického plánování SZP se v jednotlivých zemích lišilo a celkové načasování Iniciativy tak bylo poměrně opožděné. Ze 23 vypracovaných opatření bylo 13 zcela nebo částečně převzato orgány členských států a zahrnuto do návrhů strategických plánů SZP. Hodnocení těchto

Začlenění Opatření (n=22) do Strategických plánů SZP

plánů Evropskou komisí, včetně kritérií rozsahu, bylo uzavřeno na konci roku 2022. Opatření vypracovaná Iniciativou mohou být dále využita ke zlepšení kvality strategických plánů při jejich střednědobém hodnocení nebo v budoucím plánovacím období SZP.

Dostupné materiály a podrobné informace o opatřeních

Mezi další výstupy iniciativy B@F patří různě zaměřené technické Zprávy a Soubor souhrnných informačních přehledů (Factsheets) pro opatření, zemědělské systémy a vlajkové druhy ptáků. Tyto materiály byly vyvinuty s cílem poskytnout stručné a na důkazech založené informace potřebné k lepšímu porozumění této problematice.

Dokumenty jsou k dispozici na internetových stránkách EK Circa BC prostřednictvím níže uvedeného odkazu. Překlad shrnutí do národních jazyků členských států, které o to mají zájem, se předpokládá po skončení smlouvy.

Odkazy na relevantní výstupy v ČJ:

[FactSheet Nadstavbové ekoschéma](#)

[FactSheet Neoseté okraje polí](#)

[FactSheet Hrdlička divová](#)

[Factsheet Skřivan polní](#)

[Factsheet Břehouš černoocasý](#)

[Factsheet Strnad obecný](#)

[Factsheet Koliha velká](#)

Přístup k listům opatření a informačním listům:

Reports and Factsheets on Circa BC	https://bit.ly/farmlandbirds
Access to the Reports and Factsheets on Circa BC via QR code	